

Vart tog det gömda utlandskapitalet vägen?

DANIEL WALDENSTRÖM

En av de mest accepterade ”sanningarna” i svensk skattedebatt har gällt förmögenhetsskattens effekter. Debattörer och experter har länge hävdats att Sveriges höga kapitalskatter gett upphov till ett omfattande kapitalutflöde från Sverige till länder med lägre eller ingen skatt alls. Statistikens osäkerhet har varit välkänd, men trots det har slutsatserna om skatternas inverkan varit entydiga. Nyligen reviderade SCB sina nationalräkenskaper och det visar sig nu att bilden har ändrats. Den tidigare slutsatsen om en skattedriven kapitalflykt är inte längre lika tydlig. Kanske stämmer den inte alls.

Den svenska förmögenhetsskatten var fram till dess avskaffande 2007 en av världens strängaste, om än aldrig högre än fyra procent på skattepliktig förmögenhet. Att några rika svenskar, bl a Ingvar Kamprad och Erling Persson, lämnade Sverige på 1970-talet till följd av det höga skattetrycket, och i synnerhet den höga förmögenhetsskatten, är välkänt. Men det var först efter valutaavregleringen 1989 som förutsättningar för stora utflöden fanns. Egendomsskattekommittén (SOU 2004:36, s 60) skriver att så också troligtvis skedde: ”Skatteverket beräknar restposten i finansräkenskaperna till ca 250 miljarder kr, men påtalar också att detta sannolikt är en låg uppskattning av skattefelet. Om förmögenhetsskatten avskaffas är det möjligt att svenskar med oredovisade tillgångar i utlandet flyttar tillbaka kapitalet till Sverige och att förmögna personer flyttar (tillbaka) till Sverige”. Även jag själv har dragit liknande slutsatser i min forsk-

ning, baserad på samma SCB-statistik (Roine och Waldenström 2009).

Politikerna tog också intryck av slutsatserna kring den skattedrivna kapitalflykten. När Alliansregeringen slopade förmögenhetsskatten i oktober 2007 användes samma argument: ”Skatteverket har dock uppskattat att tillgångar motsvarande 500 miljarder kronor kan vara placerade utanför Sveriges gränser” (Regeringens proposition 2007/08:26, s 34).

Nyligen har emellertid den statistik som ligger till grund för Skatteverkets i och för sig kvalificerade gissning genomgått en grundlig revidering. När Skatteverket uppskattar hur mycket pengar hushållen fört ut ur Sverige beräknar det svenskarnas ”oförklarade finansiella sparande” eller, som det också kallas, restposten i finansräkenskaperna. Denna definieras som skillnaden mellan a) nationalräkenskapernas (NR) finansiella sparande (dvs de inkomster som varken konsumeras eller investeras) och b) finansräkenskapernas (FiR) finansiella sparande (tillgodohavanden registrerade i bankkonton, aktiedepåer m m). Genom att summera årsvisa förändringar kan man se om det byggs upp ett ackumulerat oförklarad sparande, ett utflöde, eller inte.

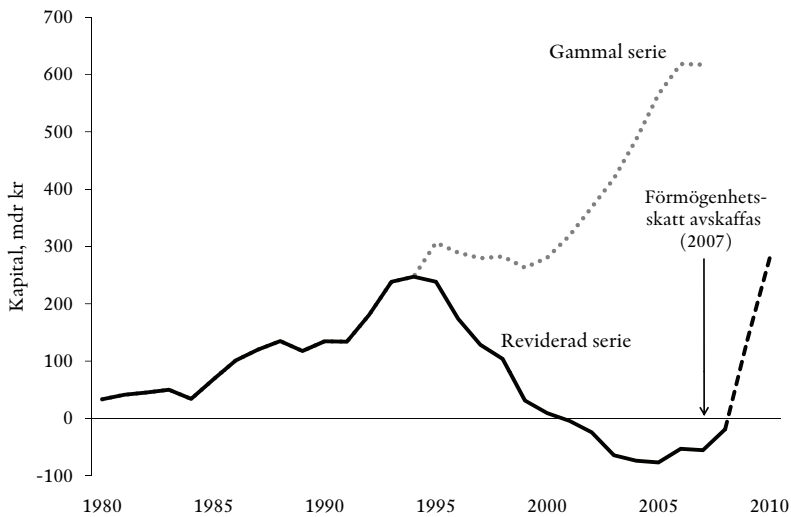
Fram till för något år sedan visade statistiken att hushållen mycket riktigt byggt upp ett betydande utlandssparande, kanske så mycket som 500 miljarder kr. Men därefter reviderade SCB sina nationalräkenskaper, särskilt storleken på hushållens konsumtion samt uppskattningarna av inkomster från svartarbete och undandragna näringsvinster (SCB 2010, s 35ff). Grunden för den senare revideringen var en undersökning som Skatteverket genomfört av svartarbetets omfattning inom en rad tjänstenärings (Skatteverket 2006). Tidigare antogs dessa odeklarerade inkomster uppgå till fyra-fem procent av BNP; en siffra som

INLÄGG

Daniel Waldenström är professor i nationalekonomi vid Uppsala universitet och affilierad vid Institutet för Näringslivsforskning. daniel.waldenstrom@nek.uu.se

Jag vill tacka Bo Bergman för värdefulla kommentarer.

Figur 1
Ackumulerat oförklar-
rat sparande i Sverige,
1980–2010

Källa: Tabell 1.

nu visade sig vara alltför hög.¹ Följden av svartinkomsternas nedrevidering och konsumtionens uppräknig samtidigt som hushållens sparande enligt finansräkenskaperna inte ändrades ledde till att det oförklarade sparandet minskade. Folk gömde helt enkelt inte undan så mycket pengar som vi tidigare trodde eftersom de från början inte alls tjänade så mycket pengar som antagits.

Hur mycket mindre undandraget kapital i utlandet (och här hemma) äger då hushållen om man jämför de gamla och nya, reviderade serierna? Jag har använt de senaste NR-beräkningarna för att konstruera en serie över hushållens ackumulerade finansiella sparande under perioden 1980–2010. Resultatet redovisas i tabell 1. För perioden fram till 1994 använder jag den uppskattade stocken av hushållens ”övriga fordringar” som beräknades inom ramen för SCBs nationalförmögenhetsprojekt (NF) i början av 1990-talet (SCB 1996). För resterande år fram till 2010 fortsätter jag serien genom att räkna ut det årliga oförklarade sparandet utifrån den

senaste statistiken i NR och FiR.

Figur 1 nedan visar utvecklingen för såväl den gamla serien (streckad) som den nya, reviderade serien (heldragen). Som framgår ändras bilden av utlandskapitalets storlek och förändring radikalt. I stället för en fortsatt ackumulation av utflyttat kapital vänder flödet kring 1995 och ett betydande återflöde äger rum. År 2001 – sex år före förmögenhetsskattens avskaffande – har allt kapital återvänt.

De sista två årens kraftiga utflöde (baserat på preliminär statistik) understryker den stora osäkerhet som finns i statistiken. I finanskrisens spår har stora finansiella flöden i ekonomin registrerats, vilket gör att även små felmätningar får stora utfall. Noteras bör dessutom att utflödet äger rum efter att Sverige avskaffat eller kraftigt sänkt en rad betydande kapitalskatter som t ex förmögenhetsskatten, fastighetsskatten, arvsskatten och Lex Ugglan.

Innebär detta att våra tidigare slutsatser angående förmögenhetsskattens inverkan på kapitalets rörlighet över nationsgränser varit förhastade? Nej, inte

¹ För en diskussion av SCBs metod och revidering, se Magnusson Wärnmark (2008).

	Ackumulerat oförklarad sparande (ny serie)	Övriga fordringar (NF)	Finansiellt sparande (NR)	Finansiellt netto (FiR)	Oförklarad sparande (3-4)	Ackumulerat oförklarad sparande (gammal serie)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1980	33 469	33 469				33 469
1981	41 384	41 384				41 384
1982	45 320	45 320				45 320
1983	50 021	50 021				50 021
1984	34 194	34 194				34 194
1985	68 127	68 127				68 127
1986	101 154	101 154				101 154
1987	120 120	120 120				120 120
1988	134 946	134 946				134 946
1989	117 614	117 614				117 614
1990	134 583	134 583				134 583
1991	133 835	133 835				133 835
1992	180 646	180 646				180 646
1993	238 416	238 416	76 779			238 416
1994	247 158	247 158	69 273			247 158
1995	238 443		73 028	81 743	-8 715	306 557
1996	173 777		52 712	117 378	-64 666	289 221
1997	128 483		25 016	70 310	-45 294	279 425
1998	103 816		15 557	40 224	-24 667	282 460
1999	31 282		12 808	85 342	-72 534	262 924
2000	9 363		29 311	51 230	-21 919	280 355
2001	-4 108		83 988	97 459	-13 471	318 691
2002	-24 077		80 840	100 809	-19 969	368 130
2003	-64 220		63 913	104 056	-40 143	418 504
2004	-73 688		42 984	52 452	-9 468	486 452
2005	-76 657		36 003	38 972	-2 969	565 183
2006	-52 898		44 434	20 675	23 759	618 259
2007	-55 291		78 544	80 937	-2 393	617 068
2008	-18 806		135 933	99 448	36 485	
2009	137 043		190 445	34 596	155 849	
2010	279 447		155 776	13 372	142 404	

Tabell 1
Det oförklarade
sparandet och dess
komponenter (miljo-
ner kr)

Anm: Ackumulerat oförklarad sparande utgörs för perioden 1980-994 av övriga fordringar (2). För följande år adderas det årliga oförklarade sparandet (5) till föregående års ackumulerade stock (1). Värdena för år 2009 och 2010 är preliminära.

Källa: (2): SCB (1996), tabell 3.7; (3): SCB (2011a); (4): 1980-2009: SCB (2011b), 2010: SCB (2011c).

nödvändigtvis. För det första bör det poängteras att även den nya, reviderade SCB-serien bygger på antaganden och gissningar, vilka kanske också kommer att revideras i framtiden. Dessutom finns andra statistikserier som använts för att gissa storleken på kapitalflykten, t ex restposten i betalningsbalansen.² Denna

² För en diskussion om uppskattningar av hushållens oförklarade sparande utifrån restposterna i betalningsbalansen och finansräkenskaper samt dessas jämförbarhet, se Roine och Waldenström (2009).

visar fortfarande att ett betydande utflöde ägt rum under hela perioden.

Ändå kvarstår faktum: "sanningen" om förmögenhetsskattens effekt på kapitalflykten var inte fullt så enkel som vi trodde. Just den serie från Skatteverket som regeringen hänvisade till när man slopade förmögenhetsskatten uppvisar nu en rakt motsatt bild än vad den tidigare gjorde. Detta är ett tydligt exempel på att den ekonomiska statistikens osäkerhet måste tas på största allvar. Även korrekta slutsatser kan i slutändan bli fel om de grundas på ett felaktigt faktaunderlag.

REFERENSER

- Egendomsskattekommittén (2004), *Reformerade egendomsskatter*, SOU 2004:36, Stockholm.
- Regeringens proposition (2007/08:26), *Slopade förmögenhetsskatt m.m.*, Finansdepartementet, <http://www.regeringen.se/content/1/c6/09/08/73/b8442ab8.pdf> (2011-03-09).
- Roine, J och D Waldenström (2009), "Wealth Concentration over the Path of Development: Sweden, 1873–2006", *Scandinavian Journal of Economics*, vol 111, s 151-187.
- SCB (1996), *Realkapitalstock och nationalförmögenhet 1980–1995. Appendix 3 till Nationalräkenskaper 1980–1994*, N 10 SM 9501, Statistiska centralbyrån, Stockholm.
- SCB (2010), *Nationalräkenskaper 1993–2007*, NR 10 SM 1001, Sveriges Officiella Statistik, Statistiska Meddelanden, SCB, Stockholm.
- SCB (2011a), *Nationalräkenskaper, kvartals- och årsberäkningar, "Hushållens disponibla inkomster, preliminära årsberäkningar, 1993-2010"* (publ 2011-03-01), http://www.scb.se/Statistik/NR/NR0103/2010K04/DISPITID_110301_PUBL.xls (2011-03-09).
- SCB (2011b), *Finansräkenskaper, År, "Finansräkenskaper efter sektor, kontopost och motsektor. År 1995-2009"*, http://www.scb.se/Pages/Product_7758.aspx (2011-03-09).
- SCB (2011c), *Sparbarometern: Hushållens transaktion 1996kv4-2010kv4*, SCB, http://www.scb.se/Statistik/FM/FM0105/2010K04/Hushallens_transaktion_1996kv4_2010kv4.pdf (2011-03-09).
- Skatteverket (2006), *Svartköp och svartjobb i Sverige. Del 1: Undersökningsresultat*, Stockholm, Skatteverket.
- Magnusson Wärnmark, B (2008), *Svart arbete i nationalräkenskaperna*, Slutrapport, Stockholm, SCB.